

DIALOGUS XX.

De

Beneficiis Augustorum collatis in Rempublicam per
OPERA PUBLICA.

TULLIUS.

Ex quo tam multa sunt, quibus singuli hominum egent, sive cum I.
soli, sive dum multis cum focis degunt: non pauciora certe
sunt capita *Beneficiorum Augustorum*, quorum singula singulis ci-
vium necessitatibus opitulentur. Non satis est, si isti pane aut
frugibus non egeant: si parvulis suis provisum sit: si tributis & vestiga-
libus, publicisque oneribus, ac reliquis veteribus Debitis de Nimium ag-
graventur. Exigit præterea Reipublicæ incolumitas, flosque mercimo-
niorum, & negotiorum quotidianorum commoditas *Vias benemunitas, aquæ-*
ductus expeditos, Portus commodos, aliaque complura, publicis sumtibus
curanda: & si per damnâ temporum detrimenta gravia eveniant, Principe
opus est, qui terræ motibus collapsa, aquis hausta, igne absumta, tabe
pestilenti funditus quasi excisa, armis hostilibus desolata, paterna Pieta-
te, & Liberalitate Munifica erigat, reparet, instauret, atque restituat.
Hujusmodi nova Gloriæ Augustorum Politicæ capita uti in Principum Ro-
manorum historia nequiquam desunt: ita perpetua quoque horum monu-
menta, ære, argento, & auro consignata, non parvo hodie numero su-
persunt. E quibus aliquot saltem numos, in exemplum assumptos, hoc,
& sequenti Dialogo tecum discutiam.

PUB. Fare, age, ut & hic aliquid videam. Sed primum mox nu- II.
mum in meis non reperio. *TULL.* Pinxi tibi eundem ad lineas III.
Spanhemii: a quo & argenteo medii prope moduli vulgatus est: quam *Spanhem.*
quam illum & *Zantanus*, & *Ursinus* a *Patino* recognitus pariter exhibeant. *Tom. II.*
Adversa ejus murum sistit *Ariminensis Civitatis*, cum porta aperta: extra p. 195.
eum vero statuam *Augusti* equo insidentis, super basin, cui inscriptum:
S.enatus. P.opulus. Que. R.omanus. IMP.eratori. CAES.ari. In *Aversa* ad-Tab. VI.
stat *Columna*, cum hoc elogio. *S.enatus. Populus. Que. R.omanus. Num. VI.*
IMP.eratori. CAES.fari. QUOD V.ia. M.unitæ. Sunt EX. EA. P.ecunia.
Quam

Quam. IS. AD AERARIUM. DETULIT. Circum legitur: LUCIUS VINICIUS. LUCII FILIUS. VIR. I. E. DUUMVIR. PUB. Bene est, quod me recensere hunc numum non imperaveris, qui ad singulas prope literas hæsissem. TULL. Tironum non est, sententias integras, initialibus tantum literis nonnunquam in numis consignatas, eruere. Ægre hanc Inscriptionem etiam magni viri sine labendi periculo assecuti fuissent: nisi primum alius numus existeret, hinc cum capite Augusti, inde cum Ponte Tiberis, super quem geminæ Porticus Triumphales erectæ, utrique arcui statua Equestri, ac tropæo superpositis cum expressioribus inter porticum utramque verbis: QUOD. VIAE. MUN. ITÆ. SUNT. Deinde vero residua lectio e Livii verbis colligi potuisset, dum refert: *Senatus in Capitolio habitus: ibi referente Publio Scipione Senatus Consultum factum est, ut, quos Ludos inter seditionem militum in Hispania vovisset, EX EA PECUNIA, QUAM IPSE AD AERARIUM DETULISSET, faceret.*

III. PUB. Nihil de Viarum munitione, quod erudite me doceas, superest? TULL. Plura utique collegit Ill. Spanhemius vir infatigabilis atque eruditissimæ lectionis: quorum pauca accipe. Primum observat, *Vias, Pontes, & Aquæductus*, omni fere tempore *Publica* inter opera, & quæ Principum curam præprimis decerent, numerari consuevissent: id, quod e

Leg. VI.
D. de Itin.
munientiend.

Codice Theodosiano inter alia his quoque pateat verbis. *Abfit, ut nos instructionem VIAE PUBLICAE, & PONTIUM, STRATARUMQUE operam, TITULIS MAGNORUM PRINCIPUM DEDICATAM, inter sordida munera numeremus.* Alterum, quod notat, est proprium refectionis hujus vocabulum apud veteres semper fuisse *MUNITIONEM VIARUM*. Insuper autem advertit, *vias publicas* etiam publicis sumtibus olim muniri solitas. Unde Livius scribebat: *A Junio Bubulco Censore, Collegaque ejus*

Liv. L.
IX. c. 43.

M. Valerio Maximo, VIAE per agros PUBLICA IMPENSA factæ. Quamquam eæ subinde etiam a privatis, uti a *Jul. Cesare* ante principatum, munitæ sint: vel, ut munirentur, *Viris Senatorii Ordinis* ab *Augusto*

Sueton. in
Aug. c. 30.

demandatum fuerit. Qua de re ita Suetonius de *Augusto* scribebat. *Quo autem facilius undique Urbs adiretur, desumpta sibi FLAMINIA VIA ARIMINOTENUS MUNIENDA, reliquas Triumphalibus Viris ex Manubiali Pecunia sternendas distribuit.* Porro *Manubialis Pecunia* ea ipsa fuit, quæ ad *Ærarium* deferri solita erat, cum proveniret ex *manubiis*, sive spoliis hostium, ut exponit *Doctiss. Ursinus*. Ubi & *Gellius* audiendus, inquit:

Apud Pa-
trin. Famil.
p. 297

MANUBIAE non sunt præda, sed pecunia, per Quæstorem Populi Romani ex præda vendita contracta. Nimirum cum Romanis insignis quæpiam *Victoria*, & præda ditior obtingeret, *Pecunia parata in ærarium publicum delata,*

Iata, & Quæstoribus consignata est: arma vero, impedimenta, & quid-
 quid hostibus præter æs oblatum fuit, dicebantur *Manubiæ* cumque ven-
 derentur, pecunia exinde proveniens *Manubialis*, appellata, ab Imperato-
 re Bellico, qui hostem vicit, aut in ærarium delata, aut faciendis Lu-
 dis, fruendisque Templis, vel aliis magnificis operibus impensa est:
 subinde & in milites tributa: quibus raro libera prædæ copia, nisi in
 expugnatis Urbibus, est facta. Positæ itaque sunt *Augusto* Equestris sta-
 tuæ in Arimino, quod & *Dio* testatur, & Porticus in ponte Tiberis ex-
 structæ, numique cusi, in quibus hæc omnia comparent: quia *Viam Fla-*
miniam ipsemet munivit usque Ariminum, cæteras vero Vias Triumpha-
 libus Viris muniendas præcepit e Pecunia Manubiali, quam videlicet
 ipse, & cæteri, e spoliis hostium venditis ad ærarium detulerant. Quo
 pacto factum, ut rescicerentur viæ, quin ærarium publicum in hoc impen-
 sas faceret, vel plebs tributis novis, aut vectigalibus eapropter onera-
 retur: in quo *Beneficentia Augusta* apparet.

A. Gell.
Noct. Att.
L. XIII.
6. 24.

PVB. Proximus, quem pinxisti numus apud me æris magni est. IV.
Adversæ aream occupant grandes literæ S. C. cum circumpositis titulis: Tab. IV.
 TI.berius CAESAR. DIVI. AVG.usti. Filius. AVGVSTVS. P.ont. M'axim. Num. II.
 TR.ibun. P.oteſt XXIII.tum. In *Aversa* Imperator infidet fellæ curuli,
 laurea decorus, & togatus, dextra protensa pateram gestans, sinistra
 hastam tenens. *Epigraphe*: CIVITATIBVS ASIAE RESTITVTIS. Non
 parvum hic Beneficium a *Tiberio*, satis diro alias Principe impensum ce-
 lebrari existimo. TULL. Brevissime illud *Suetoniis*, & ita laudat, ut, *Sueton. in*
 five ex vero, five dedita animi acerbitate, potius Benefactorem vitupe- *Tiber. c. 48*
 ret. Ait namque: *Neque provincias ulla quidem Liberalitate sublevavit*
excepta ASIA, disjectis terræ motu CIVITATIBVS. Satis tamen eximium
 hoc Beneficii genus fuisse, duodenarius numerus arguit collapsarum in
 Asia minori nocturna commotione Civitatum: quem silentio presit *Sueto-*
nius, ast *Seneca*, *Tacitus*, *Plinius*, atque *Solinus* concordi suffragio faten-
 tur. Ill. vero *Spanhemius* asserit, non ita pridem Puteolis marmor effossum esse, *Spanhem.*
 in quo sculpta quatuordecim Urbium simulacra, & nomina apparuere, *Tom. II.*
 manifesto indicio, ad duodecim a supra laudatis scriptoribus enumera- *p. 624.*
 tas, adhuc alias duas, pari infortunio involutas, mox accessisse. Qua- *Græv.*
 rum proinde omnium restitutio, *Tiberii* Liberalitate facta, & numum *Theſaur.*
 hunc, & æternam memoriam indubie promeruit. Quod si aliquando Ce- *Tom. VII.*
 leber. *Grævii* Thesaurus Antiquitatum Græcarum, five *Anton. Bulſoni* *p. 433.*
 Neapolis inspicienda tibi obtigerit, leges hoc marmor descriptum, omni- *Bulſon.*
 umque a *Tiberio* Restitutarum Civitatum nomina reperies. *Napoli.*
1694

V. *PUB.* Elegantiore me typo recreat sequens æris magni deus nummus. *Adversa* circa Caput laureatum inscribitur: NERO CLAVDIVS CAESAR AVG. GERM.anicus. P.ont. Max. TR.ibunus. P.ot. IMP.erat. P.at. P.atrix. In *Aversa* elegantissima exhibetur Portus integer, utroque litore medium in orbem sinuatus: dextro lateri domunculæ aliquot inædificatæ videntur. Retro medium tenet statua. In sinu ipso maris apparet navis grandior, sex aliis minoribus circumdata, quæ omnes hoc in Portu secure conquiescunt. Ante eum vir senex & barbatus, verosimillime Neptunus, aut forte Tiberis fluvius cubat, dextram remo fulciens, propinquo sibi parvulo Delphino. Supra legitur: AVGVSTI infra inter literas S. C. scriptum pariter: POR.tus. OST.iensis. Uti Portus navigantibus optatissimum præbent perfugium, ita Urbibus, quibus adjacent, pulcherrimum plerumque florem afferunt commerciorum: quare non vulgaris gratiæ loco habendi, sed vel præcipua inter Beneficia computandi videntur. Sic quomodo bene meruerit *Nero*, jam ex te audiam.

VI. *TULL.* Pingunt hunc numum tuum primum quidem etiam Com. *Zantanus* Ær. Neron. 8. forma simillima: deinde vero & Cl. *Patinus* aiens, ære magno sibi sæpius, minore semel tantum occurrisset. Interest autem tuum inter, ac Patinianum numum, quod in hoc postremo Apollo potius laureatus, cum cythara & palma ante Portum recubare videatur, nisi ipse Nero in forma Dei, quam Neptunus, aut Tiberis. Totus vero Portus Viro Clarissimo negotium facessit: cui videtur, eundem indubie pro Portu *Antiano* habendum fore, nisi discrete subscriberetur: POR.tus. OST.iensis. Cum *Suetonius* de Nerone referat: *ANTIVM* Coloniam deduxit - - ubi & *PORTVM* operis sumptuosissimi fecit. In hac quippe Italiæ Urbe, quondam Volscorum regia, in qua *Augustus* aram condiderat, natus est *Nero*: hodie porro locus, ubi stetit creditur, *Italis Antio* dicitur, nec longe ab eo novus Portus constructus visitur.

VII. *Ostiensis* interim Portus conditorem, non *Neronem*, sed ejus Antecessorem *Claudium* laudat *Suetonius*, inquit. *PORTVM OSTIAE* exstruxit, *CIRCVM DVCTO* dextra sinistraque *BRACHIO*: & ad introitum profundo jam salo mole objecta: quam quò stabilius fundaret, *NAVEM* ante demersit, qua magnus *Obeliscus* ex *Ægypto* fuerat advectus, congestisque pilis superposuit altissimam *TVRRIM*, in exemplum *Alexandrii Phari*, ut ad nocturnos ignes cursum navigia dirigerent. Pleraque hæc, ait *Patinus*, in numo videas utcumque expressa, vel indicata. Portum quidem ipsum: gemi-

gemina quoque ejus brachia medium in orbem sinuata : Navem grandem demersam in medio : Turrim quodammodo indicatam per Statuam. Tiberis forte, juxta schema Numi tui, ante Portum recubat, quia *Ostia* eo loco sita erat, ubi Tiberis fluvius in mare Tyrrhenum sese exonerat. Nisi verius Neptunum ipsum hæc imago designat, cujus tridentem, hic quidem non visum, æquora omnia, somnio veterum vereri cogebantur.

Quid vero hic Portus ad *Neronem*? Debebatur, inquit Cl. *Patinus*, hic numus Conditori *Claudio*: qui tam cum citius occubuisset, successoris *Neronis* vultu insignitus est. Nam sæpius contigit, ut, quæ elogia, vel laudabiliter gestorum monumenta uni Augusto parabantur, fato interveniente redderentur alteri, qui proxime successit. Sic Triumphus *Trajano* decretus, oblatum est, actusque ab *Hadriano*. Hæc fere Vir clarissimus. Forſitan autem nonnullo saltem *Neronis* merito hic numus abinde cufus est, quod *Suetonio* teste, destinaret etiam *OSTIA* tenus mania (nimirum Romæ) promoveri, atque inde fossa mare veteri Urbi inducere. Quod licet effectui mancipatum non sit: Fossam tamen fecit ab *Averna OSTIAM* usque, ut navibus, nec tamen mari, iretur, longitudinis per *CLX.* milliaria, latitudinis, qua contrariæ *Quinqueremes* commearent. Id porro non tam laudi, quam vitio *Neronis* deputat hic scriptor, præfatus de eo: *Non in alia re damnosior, quam in ædificando fuit.*

VIII.

*Sueton. in Ner. c. 16.**Id. ibid. c. 31.*

PUB. Teneo rursus elegantem æris medii numum, hinc cum capite laureato, ac titulis caractere minimo & nitidissimo descriptis: IMP.eratori. CAES.ari. NERVAE. TRAIANO. AVG.usto. GERM.anico. DAC.ico. P.ont. Max. TR.ibun. P.otes. COS.uli. V.tum. P.atri Patriæ. In *Aversa* quæ, nescio fabrica cernitur, arcum, Amphitheatri in morem, geminas inter Turres exhibens, qui vel Pontem, vel Portum redhibeat. Turribus trophea militaria imposita. Ante arcum undæ stagnant, & navis conspicitur: geminas vero inter turres catenæ extensæ sunt, introitum munientes. Supra arcum literæ: S. C. circum lego: S.enatus P.opulus. Que. Romanus. OPTIMO PRINCIPI. Fateor, me denno hic saxa inter & vada deprehendi. TULL. Videntur Cl. *Patino* multi quoque viri docti hoc in Portu naufragium fecisse. Diu namque existimatum fuisse, ait, in hoc numo Pontem illum exhiberi, quem *Trajanus* supra Danubium construxit, ut per eundem exercitus Romanus expeditus, securiusque traduci posset, postea ab *Hadriano* rursus dejectum.

IX.

Tab. VI.
Num. IV.*Patin. Imp. P. 141.*

X. Exhibetur autem hic *Portus Antonianus* : quod se non conijcere duntaxat, sed omnino credere Vir Clarissimus asserit, ipso vel hodierno adhuc, qui *Anconæ* in primaria Piceni Urbe superest, conspectu sic iubente. Qui Portus utrinque turribus ornatus, concavo est situ, & arcum insuper adhuc integrum ostendit, sic inscriptum.

IMP. CAESARI. D. NERVAE. F. *ilio.*
 NERVAE. TRAIANO. OPTIMO. AVG. *usto.*
 GERMANICO. DACICO. PONT. MAX.
 TR. POT. XVIII. IMP. VIII. COS. VI. P. P.
 PROVIDENTISSIMO. PRINCIPI.
 SENATVS. P. Q. R.
 QVOD. ACCESSVM. ITALIAE. HOC. ETIAM.
 ADDITO. EX. PECVNIA. SVA. PORTV.
 TVTIOREM. NAVIGANTIBVS. REDDIDERIT.

Extra majus hoc marmor in eodem arca minora duo, hinc & inde posita, sic leguntur, PLOTINAE. AVG. *usti* CONIVGI. AVG. *ustæ.* : DIVAE: MARCIANAE. AVG. *usti.* SORORI. AVG. *ustæ.* Qui porro ante Cl. *Patinum* in hoc numo *Pontem* magis, quam *Portum* viderant, catenam certe, inter turres extensam non observantes, forte procellarum loco habuerunt.

XI. Alias vero natat Cl. *Valens* in *Dissertat. de Numis Trajani*, hunc *Valens* in Optimum Augustum alterum quoque Portum Palæopoli exstruxisse, *Amphitheatri* pariter in morem, & forte ideo *Centumcellas* dictum; qui in *E. R. Num. p. 103.* alio ejus numo exhibitus est, cum lemmate: PORTVS TRAIANI. De *Rutil. in Itinerar.* quo *Rutilius*, sub Theodosio M. Imperatore clarus cecinerat:

Montibus AEQVOREVM concluditur AMPHI-
 THEATRVM.

Patin. Imp. p. 124. Insuper Cl. *Patinus* vulgavit *Septim. Severi* numum æris medii cum typo, qui numo tuo præsentis fere similis, turres tamen grandiores & elegantiores, uti & arcum latiore, adjecto plusquam viginti statuarum ornatu, repræsentat. In eo quoque alii *Pontem*, ipse vero *Portum* agnoscit,

scit, & illum quidem, quem *Severus* apud *Cæsarienses* in *Palestina* restituisse scribitur. *PUB.* Quæ restant apud me *Trajana* monumenta, cum ea alium in *Dialogum* reserves, altioris fore, & prolixioris indaginis reor. Facile etiam præsentio, nonnulla alia, quæ possideo, *Publicorum operum* emblemata hujus omnino *Partis* non esse, sed in cæteras fore differenda. Dum porro ordinem adeo sollicitè servas, tum profectui meo egregie consulis, tum animum meum in ea, quæ succedent, vehementi cupidine iterum semper iterumque accendis.

DIALOGUS XXI.

De

Aliis nonnullis OPERVM PVBLICORVM typis:

TULLIUS.

Viarum, maxime *Publicarum*, quanta necessitas, tanta & dignitas fuit apud *Quirites*. Unde, qui *Vias curandis* erant *Præfeti*, summo pariter honore, & maximo favore plebis utebantur. Testes tibi *Ciceronem* sisto, & *Plinium*. Prior ita agebat: I.

THERMVS est *CVRATOR VIAE FLAMINIAE*: quæ cum erit absoluta, sane facile eum *CAESARI* *Consulem* addiderim. Ecce, viarum cura gradus ad supremum *Consulatus* fastigium: quemadmodum & *Jul. Cæsar* jam *Consul*, *Via Appiæ* munitione, suis pecuniis facta, plebem magnopere sibi demeruit. Alter *Plinius* ita aliquando scribebat. *Secesseram in municipium, cum mihi nuntiatum est, CORNVTVM TERTVLLVM* accepisse *AEMILIAE VIAE CVRAM*. *Exprimere non possum, quanto sim gaudio affectus, & ipsius, & meo nomine.* Ex his æstimare noveris illos omnes *Augustorum* numos, in quibus *Viarum* sive *stratarum*, sive *munitarum* *elogia* occurrunt. *Equorum* numero est ille æris apud te *medij*, a quo hodie *sermonis nostri* *exordium* ducemus. Cicer. ad Attic. L. c. 1.

PUB. *Adversa* ejusdem a priori *Trajani* numo, in quo *Portum* spectavimus, in nullo demum abito, ejusdem pariter *laureato capite*, II. Tab. VI. plis-Num. V.